

Softwarearen kalitatea

Proiektuen elaborazioa

Gida klinikoen transmisioa

Juan M. Pikatza
jm.pikatz@ehu.es

Adibidez, ezagutza oinarritutako sistemak **medikuntza** tradizionalki

Ezagutza Iturriak

IKERKETA ETA ESPERIENTZIA ZIENTZIAREN ARLO DESBERDINETAN

Nazioarteko entsegu/azterketa klinikoak

Azterketa sistematikoak (Entseguen gainean)

Ebidentzia zientifikoa

Esperientziatik hartutako ebidentziak erregistratu

Ezagutza Biltegi Orokorrak

Nazioarteko ezagutza bilduma eguneratuak (Gaixotasun konkretu gehienetarako)

Kostua?
Kalitatea?
Epeak?
Emaitzak?

Adituak

Arazoari dagokion ezagutza ofiziala

- Bibliografia
- Glosarioa
- Botikak
- Substantziak
- Gidak
- Protokoloak
- Planak
- Baliabideak
- Heziketa mat.
- Zabalkundea
- .....

Osasun zerbitzuak (Bezeraok)

DIAGNOSTIKOA / TRATAMENDUA

HEZKUNTZA

Adituak **Especialistak** **Sendagile arruntak** **Erizainak** **Medikuntza ikasleak** **Pazienteak** **Gurasoak** **Hiritarrak**

Entsegu klinikoak.....: <https://www.euskadi.eus/informazioa/entseiu-klinikoak/web01-a2ikerpr/eu/>
Azterketa sistematikoak edo metaanaliak: <https://www.sumendi.org/eu/oinarrizko-kontzeptuak/>

Azterketa klinikoen faseak

Euskadiko Medikamentuen gaineko Ikerkuntza Batzorde Etikoak (E-mIBE)

Medikamenduekiko Ikerkuntza Ebaluaketarako Etika Batzorde gisa egiaztatuta dago. Medikamenduekin eta **produktu sanitarioekin** egindako saio klinikoak ebaluatzen ditu

<https://www.euskadi.eus/informazioa/entseiu-klinikoak/web01-a2ikerpr/eu/>

Faseak, banan-banan

Klinika aurreko fasea: laborategian eta animaliekin egindako ikerketak. Farmakoaren hasierako eragina eta segurtasuna balioztatzeke erabiltzen dira.

I. fasea: boluntario osasuntsuekin egindako entseguak. Farmakoaren arazo larriren bat detektatzeko eta farmakoaren farmakozinetika (farmakoak organismoan duen bilakaera) ezagutzeko balio dute.

II. fasea: farmakoaren dosi egokiena bilatzea da helburua. Kasu honetan, gaixoak erabiltzen dira.

III. fasea: farmakoaren eraginkortasuna eta segurtasuna probatzeko entseguak. Gaixo-kopuru handia erabiltzen da (200-500).

IV. fasea: medikamentua kaleratu ondoren egindako azterketak. Izan ere, kaleratu ondoren ere hainbat arazo sor daitezke, eta funtsezkoa da horien berri izatea.

<https://zientzia.eus/artikuluak/farmakoen-entsegu-klinikoak-eztabaidagai/>

Entsegu klinikoak: denak publiko

Munduko Osasun Erakundeak ICTRP proiektua sortu du, entsegu kliniko guztiak datu-base publiko batean erregistratuta egon daitezen.

Faseetako datuak ere

Adibidez, informazio biltegi orokor eguneratuak (diziplinartekoak ere)

EZAGUTZA BILTEGI OROKOR EGUNERATUAK

- ❖ Medikuntzako batzuk, sistema informatikoetatik ere atzigarri lizentziapean (doan ere):
  - ❖ PubMed: Artikulu zientifiko garrantzitsu guztiak. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov>
  - ❖ MedlinePlus: Informazio datu-basea. <https://medlineplus.gov/spanish>
  - ❖ The UMLS Terminology Services (UTS): Glosario osoa. <https://uts.nlm.nih.gov>
  - ❖ PharmGKB: Farmakogenomika (gene, botika,..) <https://www.pharmgkb.org>
  - ❖ OpenMRS: Datu klinikoak kudeatzeko sistema irekia. <https://openmrs.org>
  - ❖ Data Sharing Resources: Datu klinikoen biltegiak
https://www.nlm.nih.gov/NIHbmic/nih_data_sharing_repositories.html
  - ❖ Clinical Guidelines Clearinghouse: Gaixotasun gehienek gida klinikoak (testu eran)
<https://www.ahrq.gov/research/findings/evidence-based-reports/search.html>
  - ❖ GuiaSalud: Gida klinikoak (testu eran) <https://portal.guiasalud.es/gpc>
  - ❖ Vademecum.es: Botika guztien informazioa. <https://www.vademecum.es>
- ❖ Informatikako batzuk (lizentziapean):
  - ❖ International Organization for Standardization (ISO) <https://www.iso.org>
    - ❖ AENOR: Estatu mailara egokitutako estandarrak <https://www.une.org>
  - ❖ Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE) <https://www.ieee.org>
  - ❖ Drupal Open Source CMS: Interfazeak egiteko sistema irekia <https://www.drupal.org>
  - ❖ Isaca CMMI Performance Solutions <https://cmmiinstitute.com>

Adibidez, ezagutzan oinarritutako sistemak **medikuntzan**

Adituak ebidentzia zientifikoan oinarritutak ezagutzaren hedapena adosten

- ❖ Ebidentzia zientifikoa: Nola aurreikusi, kontrolatu edo sendatu gaixotasun bakoitza eraginkorki?
- ❖ Osasun politika: Nola antolatu osasun zerbitzuak populazioaren osasun maila hobetzeko?

Osasun sistema

- ❑ Sendagilea: Nola **bilatu** analizatutako kasu honen **diagnostikoa**? Zein da dagokion **tratamendua**?
- ❑ Erizaina: Nola **bilatu** jarritako tratamenduaren ezarpenerako plan eraginkorra?

Medikuntza Informatika

- ✓ Nola **adierazi** ezagutza garrantzitsu hori?
- ✓ Nola eraiki eta ezarri sistema adimendunak

Adibidez, ezagutzen oinarritutako sistemak **medikuntzan** (Turingen testa?)

Ezagutza Iturriak

IKERKETA ETA ESPERIENTZIA ZIENTZIAREN ARLO DESBERDINETAN

Nazioarteko entsegu/azterketa klinikoak

Errebisio sistematikoak

Ebidentzia zientifikoa

Bias Free!

Ezagutza Biltegi Orokorrak

Nazioarteko ezagutza bilduma eguneratuak (Gaixotasun konkretu gehienetarako)

<https://www.ahrq.gov/research/findings/evidence-based-reports/search.html>

<https://portal.guiasalud.es/gpc/>

Kostua?
Kalitatea?
Epeak?
Emaizak?

Adituak

Arazoari dagokion ezagutza ofiziala

Osasun
zerbitzuak
(Bezeraok)

Informatikariak
(Hornitzaileak)

Ezagutza oinarritutako sistema
DIAGNOSTIKOA / TRATAMENDUA / HEZKUNTZA

- Bibliografia
- Glosarioa
- Botikak
- Substantziak
- Gidak
- Protokoloak
- Planak
- Baliabideak
- Heziketa mat.
- Zabalkundea
- .....

Ikaskuntza automatikoa

Erabiltzaileak
(interfaze konplexua)

Datuak diagnostikoekin

Adituak **Especialistak** **Sendagile arruntak**

Erizainak

Medikuntza ikasleak

Pazienteak

Gurasoak

Hiritarrak

Informatikariak

Kalitatea ISO/IEC/IEEE estandarretan

Produktu edo prozesu bat bere betekizunekin bat etortzearen gradua. Hau da, kalitatea proiektuarekin zerikusia duten behar, nahi eta itxaropenekin zehazki bat etortzearen graduaren menpe dago. (ISO/IEC/IEEE 24765:2010)

Adibidez, informazio biltegi orokor eguneratuak (diziplinartekoak ere)

EZAGUTZA BILTEGI OROKOR EGUNERATUAK

- ❖ Medikuntzako batzuk, sistema informatikoetatik ere atzigarri lizentziapean (doan ere):
  - ❖ PubMed: Artikulu zientifiko garrantzitsu guztiak. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov>
  - ❖ MedlinePlus: Informazio datu-basea. <https://medlineplus.gov/spanish>
  - ❖ The UMLS Terminology Services (UTS): Glosario osoa. <https://uts.nlm.nih.gov>
  - ❖ PharmGKB: Farmakogenomika (gene, botika,..) <https://www.pharmgkb.org>
  - ❖ OpenMRS: Datu klinikoak kudeatzeko sistema irekia. <https://openmrs.org>
  - ❖ Data Sharing Resources: Datu klinikoen biltegiak
https://www.nlm.nih.gov/NIHbmic/nih_data_sharing_repositories.html
  - ❖ Clinical Guidelines Clearinghouse: Gaixotasun gehienek gida klinikoak (testu eran)
<https://www.ahrq.gov/research/findings/evidence-based-reports/search.html>
  - ❖ GuiaSalud: Gida klinikoak (testu eran) <https://portal.guiasalud.es/gpc>
  - ❖ Vademecum.es: Botika guztien informazioa. <https://www.vademecum.es>
- ❖ Informatikako batzuk (lizentziapean):
  - ❖ International Organization for Standardization (ISO) <https://www.iso.org>
    - ❖ AENOR: Estatu mailara egokitutako estandarrak <https://www.une.org>
  - ❖ Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE) <https://www.ieee.org>
  - ❖ Drupal Open Source CMS: Interfazeak egiteko sistema irekia <https://www.drupal.org>
  - ❖ Isaca CMMI Performance Solutions <https://cmmiinstitute.com>

Adibidez, ezagutzan oinarritutako sistemak **medikuntzan**

Adituak ebidentzia zientifikoan oinarritutak ezagutzaren hedapena adosten

- ❖ Ebidentzia zientifikoa: Nola aurreikusi, kontrolatu edo sendatu gaixotasun bakoitza eraginkorki?
- ❖ Osasun politika: Nola antolatu osasun zerbitzuak populazioaren osasun maila hobetzeko?

Osasun sistema

- ❑ Sendagilea: Nola **bilatu** analizatutako kasu honen **diagnostikoa**? Zein da dagokion **tratamendua**?
- ❑ Erizaina: Nola **bilatu** jarritako tratamenduaren ezarpenerako plan eraginkorra?

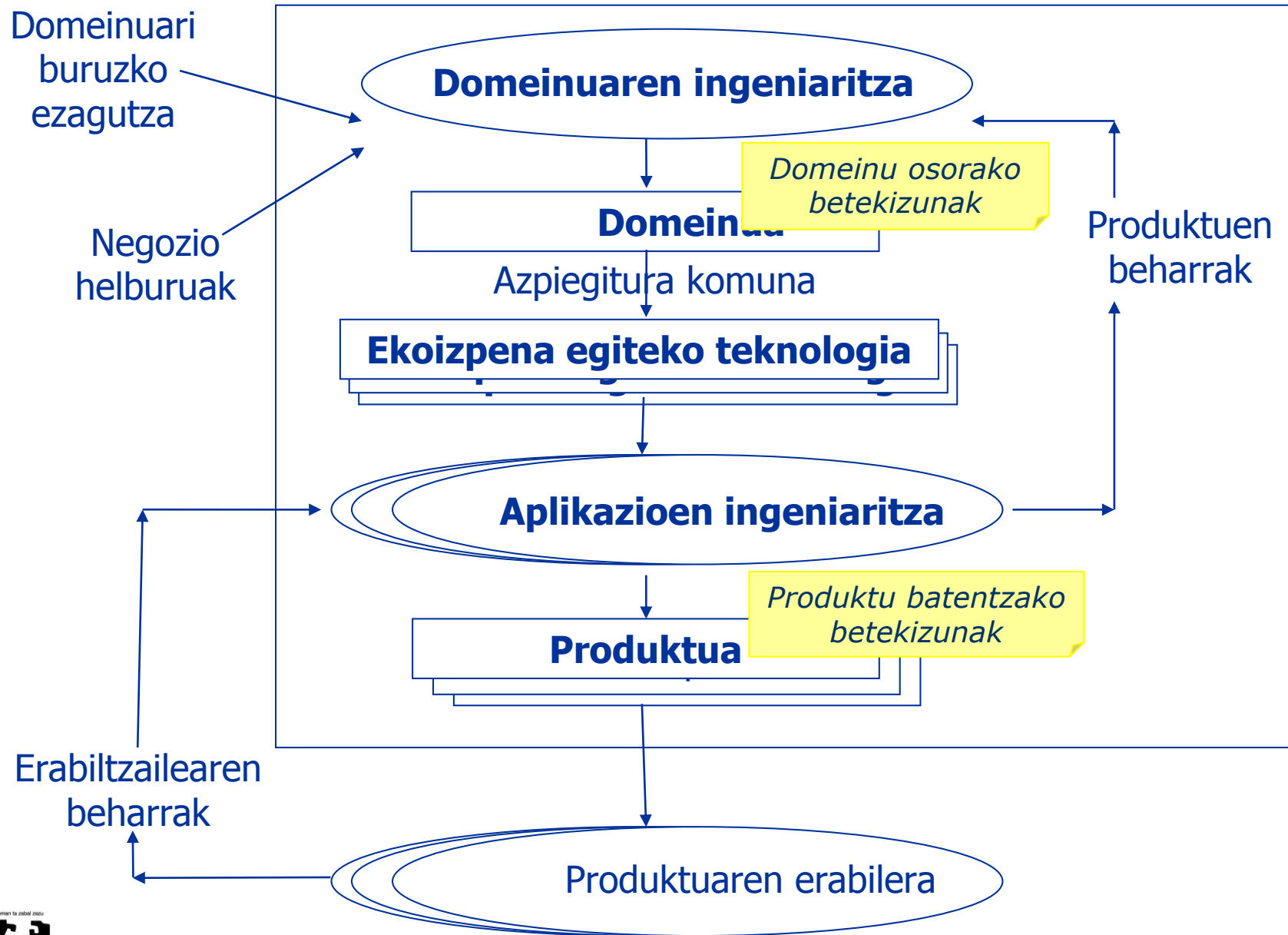
Medikuntza Informatika

- ✓ Nola **adierazi** ezagutza garrantzitsu hori?
- ✓ Nola eraiki eta ezarri sistema adimendunak

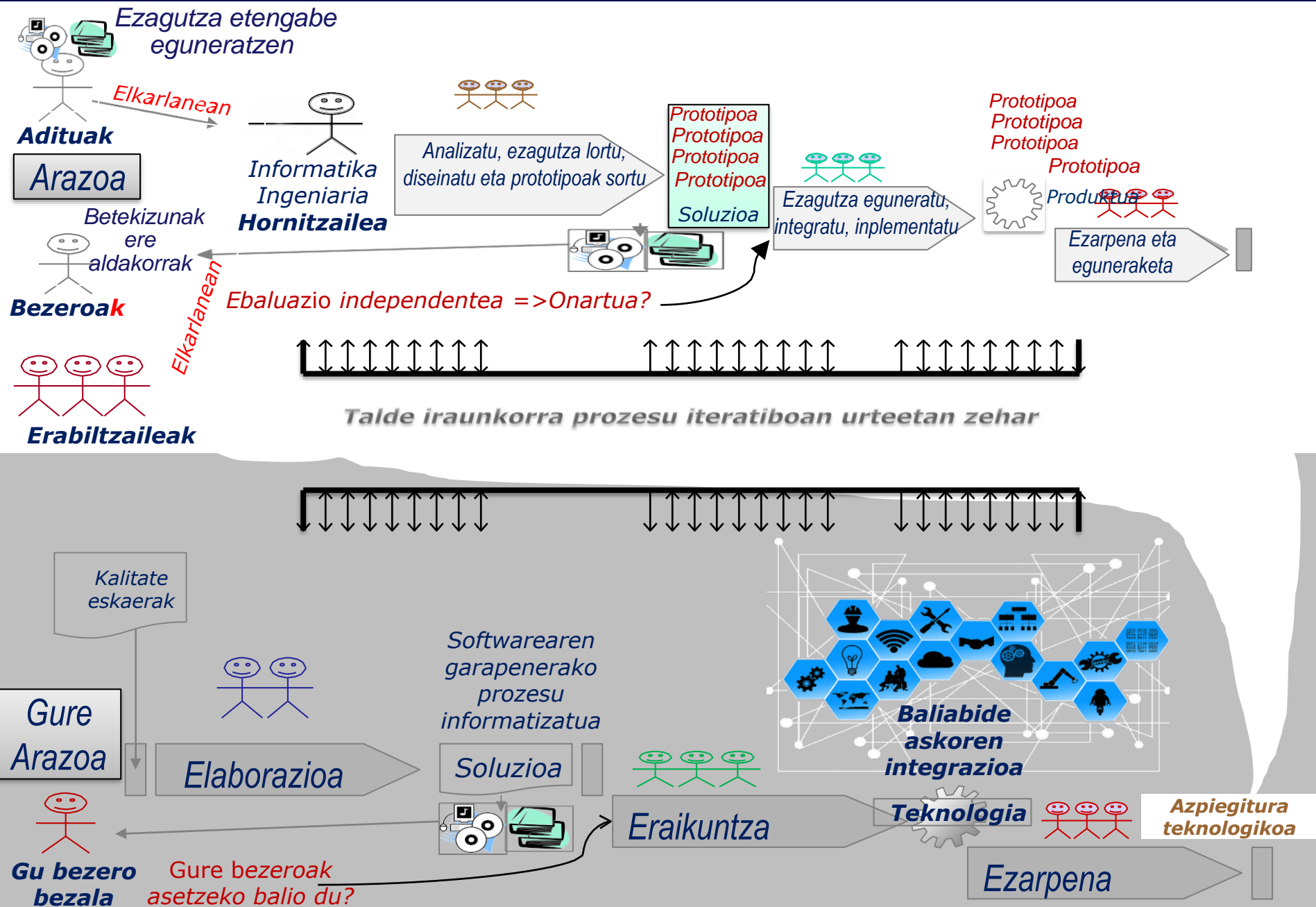

Garapenaren antolakuntza eta betekizunen kudeaketa

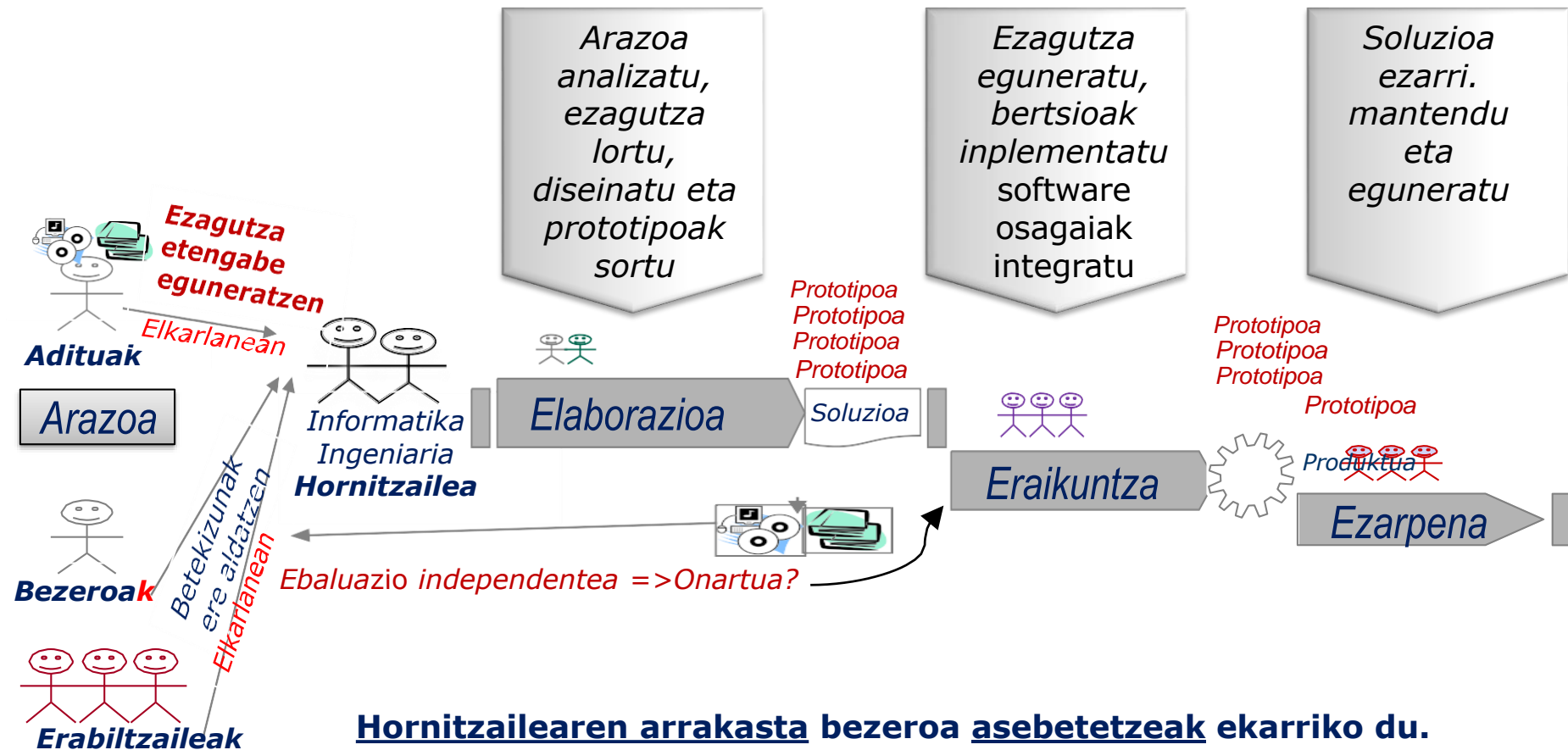

Azpiegitura teknologiko bat izanda prototipoak azkar sortu

Ezagutza oinarritutako softwarea garatzeko prozesua

- **Adituekin eta gure artean:** Elkarlan iraunkorra prototipoen laguntzarekin
=>Prozesu iteratiboa, arina eta sostengagarria prototipo askorekin
  - Sistematizatua, estandarrez osatua eta automatizatua

Hornitzailearen arrakasta bezeroa asebetetzeak ekarriko du.
Hau, bere negozio edo zerbitzuetako arrakastak sortuko du

Aditu eta erabiltzaileak asebetetzea ezinbestekoa izango da

Sistema adimendunen eraikuntzarako zer erabili?

Bezeroa

Beherengo mailatan

Erdi garatuak

Domeinu bateko ezagutza gehituta prest (*Financial Advisor*)

Prozesuak kudeatzeko sistemak (BPM)

Business Process Management (BPM): Ezagutza prozesu bidez adierazi

Inferentzia Motorrak (Axiomak+ erregelak)

Komertzialak: OPSJ, JESS, ILOG Rules, Drools, PROLOG, ...

Ez komertzialak : **EHSIS (Clips+FuzzyClips)** , CLIPS, Prolog, Algernon(motela).

Objektuetara bideratutako Lengoaiak

(SMALLTALK, C++, **CLOS**, OPS5, **COOL**, JESS, Java, Python, R, Ada)

Programazio Lengoaiak

(**LISP**, C, ...)

Business
Rule
Engines

A and B => X

Produktu-
Osagaiak

Zenbat eta gorago

Orokorragoak
Zehaztasuna
Ahalmena

Ikerketa Garapena

Espezifikoagoak
Abstrakzioa
Erraztasuna
(behekoak barne)

Hornitzailea

Ikerketako "bakarkako" lana
Prototipoen sorrera **motela**

Prototipoen sorrera azkarra talde lanean
Etengabeko hobekuntza azkarra

Programazio lengoiaia,

Objektuetara bideratutako lengoiaia,

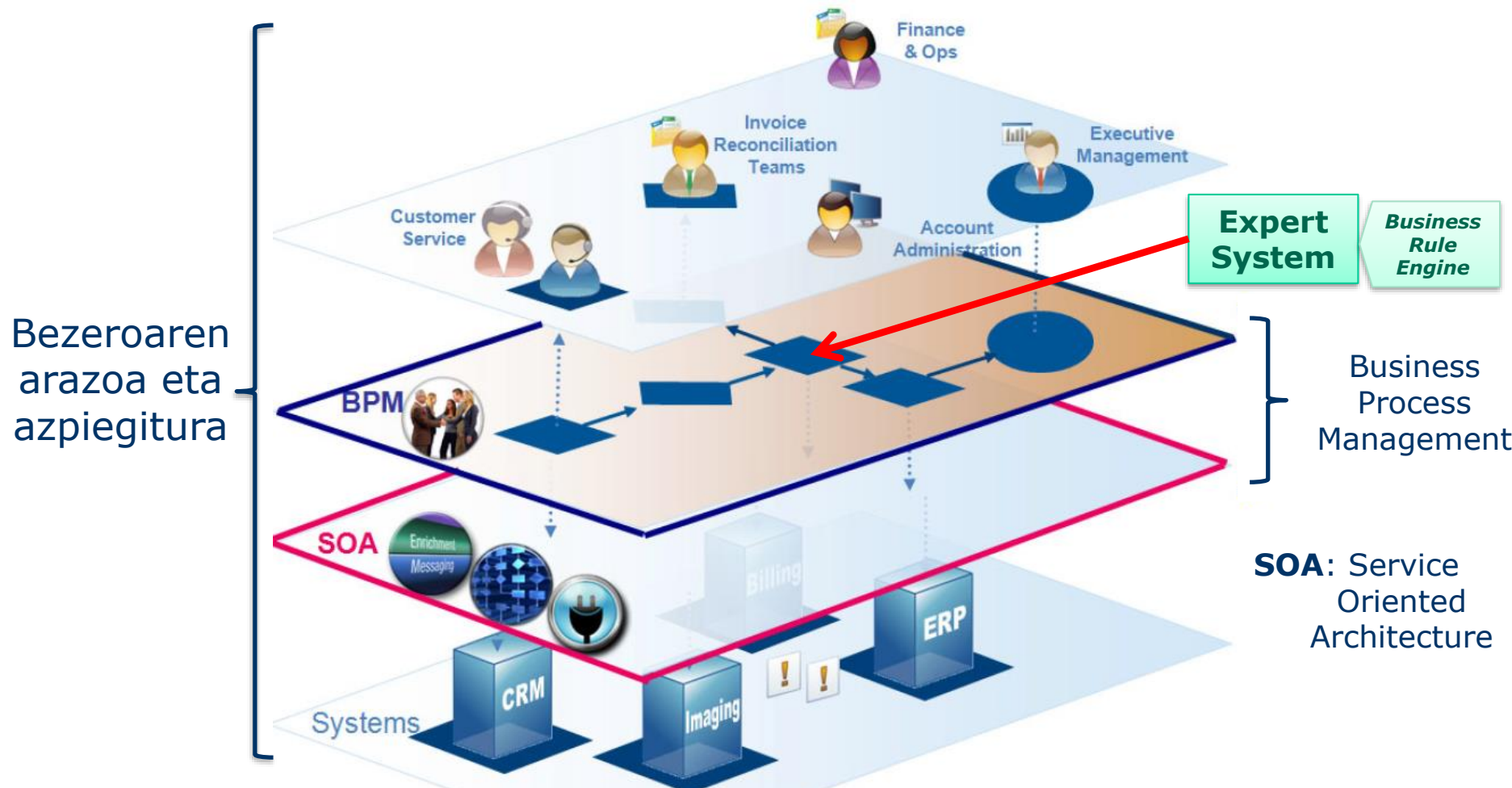
Inferentzia motorra,

Prozesuak definitzeko lengoiaia

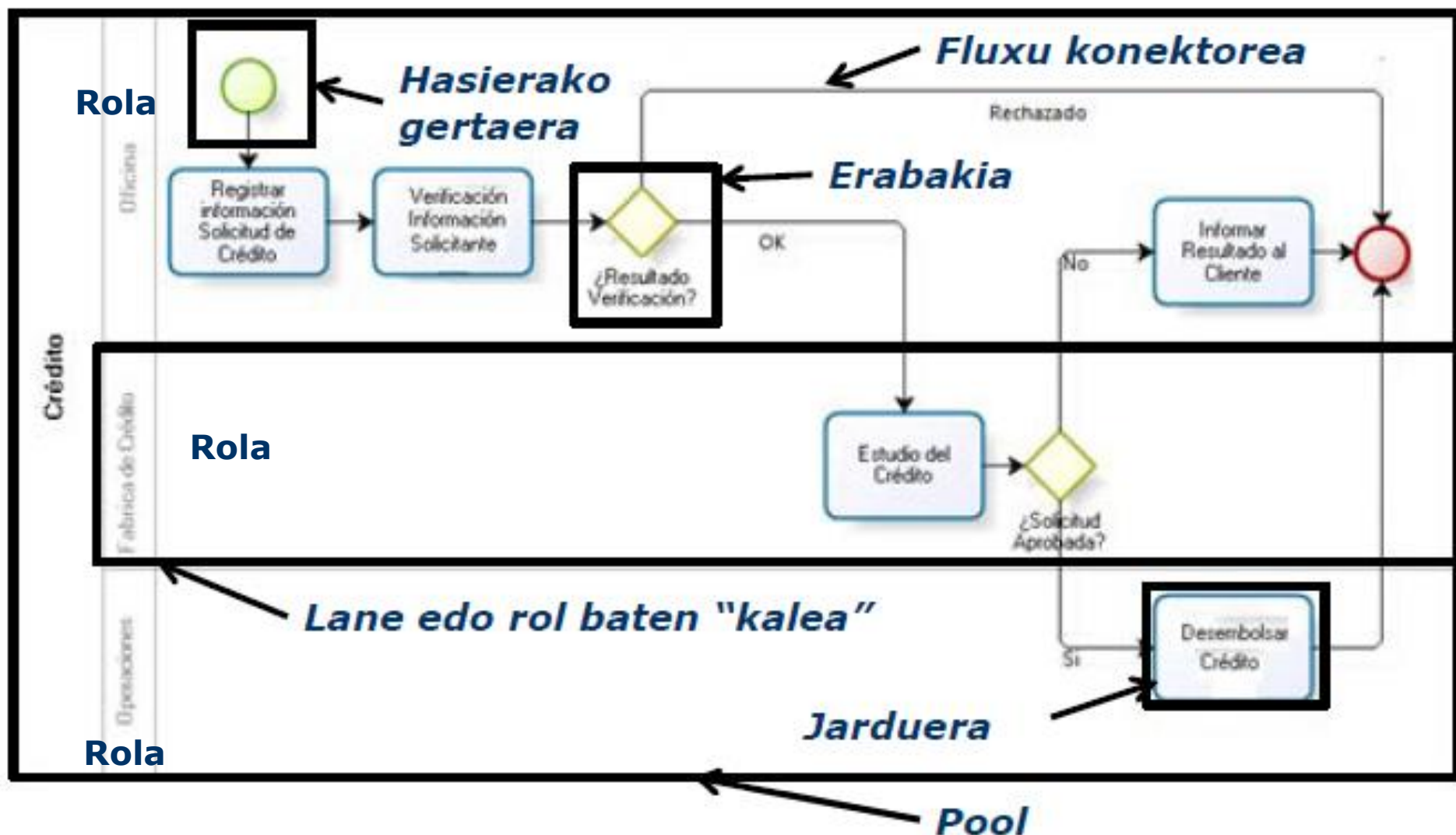
AA gaur egun: Negozio prozesuak eta Sistema Adituak

Business Process Management (BPM)

Business Process Management Deployment Guide: Using IBM Business Process Manager V8.5.
ibm.com/redbooks, 2014

BPMN estandarra ezagutza adierazteko

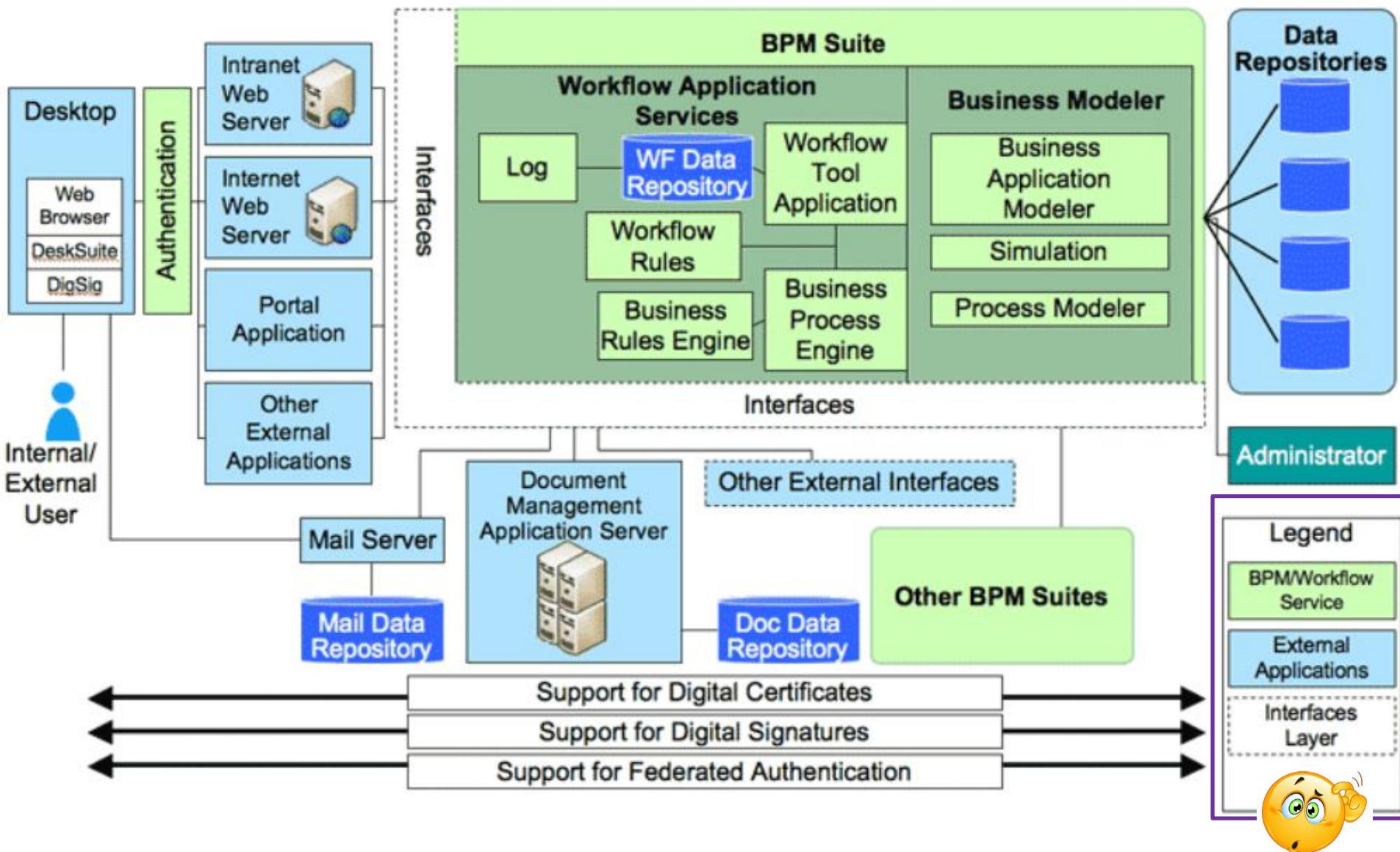
Lan-fluxua (Workflow) vs BPMN Prozesua (Process)

Lan-fluxua: Zerbait egiteko jarraitu behar diren pausuak (galderak, baldintzak, gomendioak, ekintzak, etab).

BPMN Prozesua: Lan-fluxu asko dituen jarduera multzoa. Rol guztienak elkarlanean egikarrituko dira.

BPM: Automatizazio sortzen diren sistemen arkitektura

Lan-fluxuak tstu bidez definitu eta grafikoki bistaratu

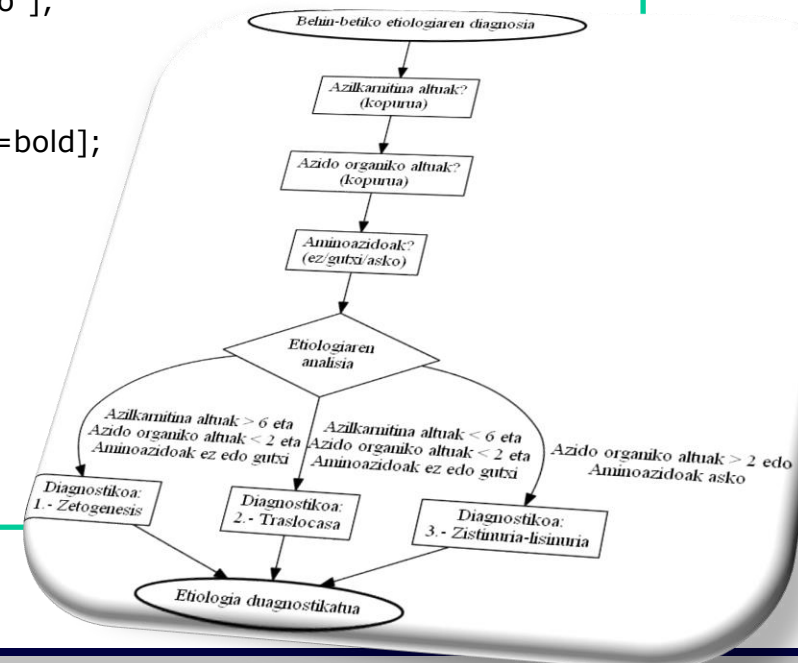
- Grafikoa nola marraztu?
  - Editore grafiko bat erabilita (Visio, Paint, ..)? **EZ, gehiegizko lana**
    - **Konplexutasun** handiagoko grafo bat sortzeko behin eta berriz eguneratu behar
  - Testu editore bat erabilita **dot (Graphviz)** lengoai erabiliz grafo zuzendu bat definitu
    - Gero, **dot** komandoarekin **hertz teilakatze gabeko** grafoa sortu

```

digraph G {
a -> n;
n -> o;
o -> p;
p -> q;
q -> r [label="Azilkarnitina altuak > 6 eta\nAzido organiko altuak < 2 eta\nAminoazidoak ez edo gutxi"];
q -> s [label="Azilkarnitina altuak < 6 eta\nAzido organiko altuak < 2 eta\nAminoazidoak ez edo gutxi"];
q -> t [label="Azido organiko altuak > 2 edo\nAminoazidoak asko"];
r -> z;
s -> z;
t -> z;
a [shape=ellipse,label="Behin-betiko etiologiaren diagnostika",style=bold];
n [shape=box,label="Azilkarnitina altuak?\n(kopurua)"];
o [shape=box,label="Azido organiko altuak?\n(kopurua)"];
p [shape=box,label="Aminoazidoak?\n(ez/gutxi/asko)"];
q [shape=diamond,label="Etiologiaren\nanalisisa"];
r [shape=box,label="Diagnostikoa:\n1.- Zetogenesis"];
s [shape=box,label="Diagnostikoa:\n2.- Traslocasa"];
t [shape=box,label="Diagnostikoa:\n3.- Zistinuria-lisinuria"];
z [shape=ellipse,label="Etiologia duagnostikatua",style=bold];
}

```

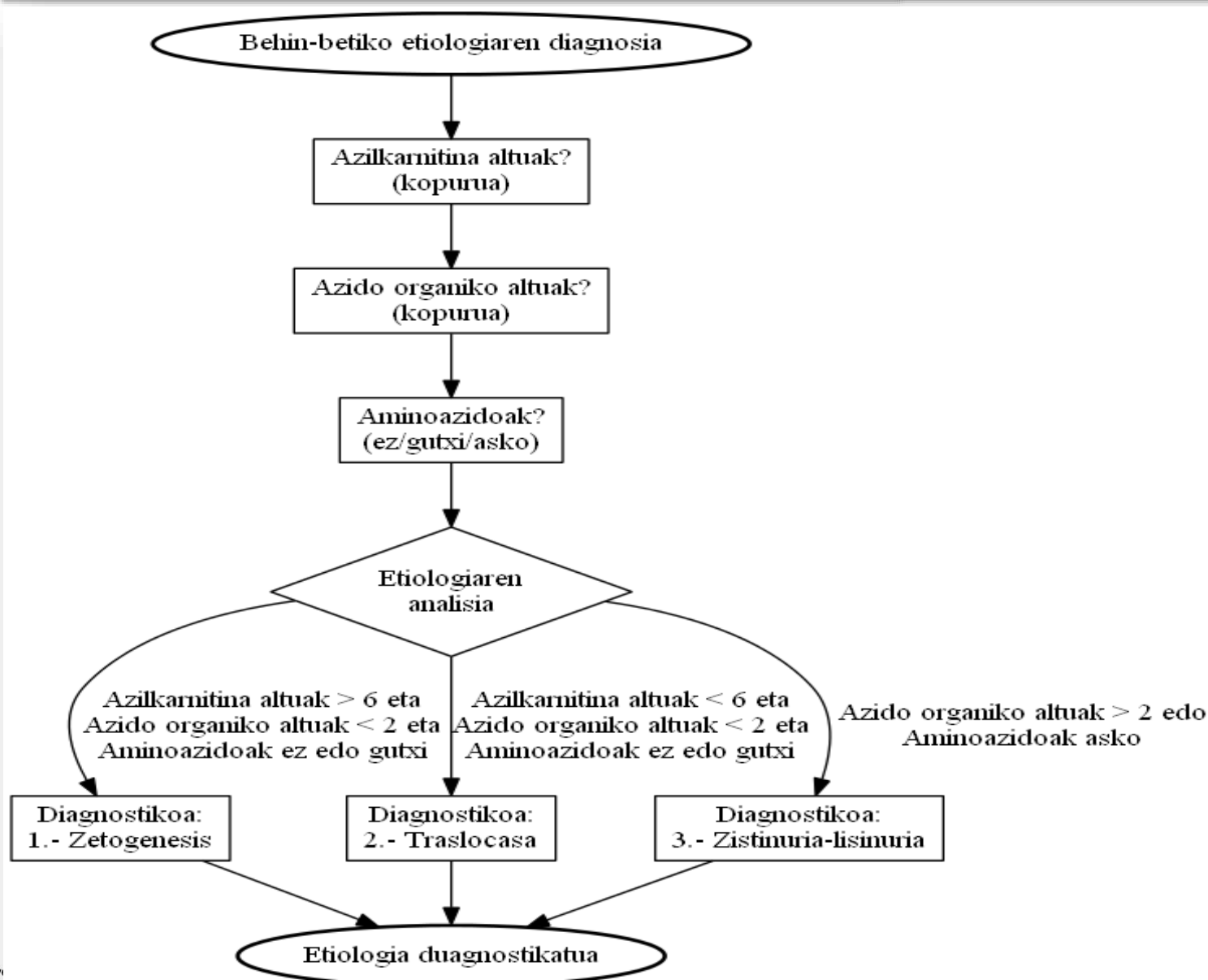
Etiologia.gv fitxategia

Lan-fluxuak tstu bidez definitu eta grafikoki bistaratu

dot -Tpng Etiologia.gv -o Etiologia.png -Gcharset=latin1

Etiologia.bat fitxategia

Etiologia.bat
fitxategia
exekutatu eta
grafikoa
sortua!